

24.3.2026

EOAK/365/2026

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Mikko Sarja

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Johanna Pomell

TARKASTUS: VAASAN VANKILA 18.–19.2.2026

Osallistujat oikeusasiamiehen kansliasta

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Johanna Pomell

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Matti Vartia

Osallistujat tarkastuskohteesta

Väli-Suomen rikosseuraamuskeskuksen johtaja

Yksikönpäällikkö

Apulaisjohtaja

Ylityönjohtaja

Tarkastuksen tyyppi

OPCAT, CRPD

Sisällysluettelo

1	YLEISTÄ TARKASTUKSESTA	2
1.1	Tarkastuksen suorittamisesta	2
1.2	Yleistä tarkastuskohteesta	3
2	TARKASTUSHAVAINNOT	4
2.1	Tarkastushavainnot ja kannanotot tiivistetysti	4
2.2	Vankipaikkapäätös ja yliasutustilanne	5
2.3	Kaksikielinen osasto ja ruotsinkielinen sanomalehti	6
2.4	Järjestyssääntö, tulo-opas, säädösten saatavuus ja osastojen päiväjärjestykset	7
2.5	Sellin ulkopuolinen aika ja toimintaan osallistuminen	8
2.6	Tutkintavankien osastolle sijoittaminen	9
2.7	Vastaanotto-osasto	10
2.8	Matkaselliosasto	11
2.9	Tulo-osasto ja vankien perehdyttäminen	13
2.10	Eristysosasto ja päihdevalvonta	13
2.11	Sellien hälytyslaitteen painikkeiden merkitseminen	16
2.12	Yksityisyyden suoja puhelinta käytettäessä ja mahdollisuus puhelimen käyttöön	16
2.13	Tapaamistilat	17
	2.13.1 Valvottu tapaaminen	17

2.13.2	Valvomatonta tapaaminen	18
2.13.3	Lapsen tapaaminen.....	18
2.13.4	Asiamiehen tapaaminen.....	19
2.13.5	Kameravalvonnasta ilmoittaminen	19
2.13.6	Tapaamistilojen esteettömyys	20
2.14	Yhteydenpito videoyhteyden välityksellä ja sähköinen asiointi	21
2.15	Ulkoilupihat, ulkojalkineet ja liikuntamahdollisuudet.....	21
2.16	Henkilökohtainen hygienia	24
2.17	Ruokahuolto, laitosmyymälä ja kirjasto	25
2.18	Vankien ja henkilökunnan kanssa käydyissä keskusteluissa esille tulleita asioita	27
2.18.1	Henkilöstöresurssit.....	27
2.18.2	Vuorovaikutus ja sosiaaliset suhteet	28
2.18.3	Ulkomaalaisvankien tilanne.....	28
2.18.4	DVD-laite.....	29
3	TOIMENPITEET	29

1 YLEISTÄ TARKASTUKSESTA

1.1 Tarkastuksen suorittamisesta

Tarkastus suoritettiin esittelijävetoisesti apulaisoikeusasiamies Mikko Sarjan määräyksestä. Ennakkoaineistona Vaasan vankilaa pyydettiin toimittamaan asianhallintajärjestelmästä ilmenevät asiakirjat.

Tarkastuksella ei järjestetty vankivastaanottoa. Vankien kanssa keskusteltiin osastoilla tarkastuksen aikana. Tietoja vankilan toiminnasta saatiin myös keskusteltaessa osastoilla paikalla olleiden rikosseuraamusesimiesten, vartijoiden ja muun henkilökunnan kanssa.

Tarkastuksen yhteydessä vankilan henkilökunnalle varattiin mahdollisuus keskusteluun tarkastajien kanssa. Keskustelut ovat eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 5 §:n 2 momentin nojalla luottamuksellisia ja niistä laadittu muistio on salassa pidettävä muun muassa viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 15 kohdan perusteella. Joitakin keskusteluissa esiin nostettuja aiheita käsitellään jäljempänä yleisellä tasolla.

Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisen ja ohjauksen vastualueen oikeusyksikkö suoritti lokakuussa 2025 laillisuusvalvontatarkastuksen Vaasan vankilaan. Oikeusyksikön tarkastuspöytäkirjassa (19.1.2026, RISE/2570/2025) otettiin kantaa muun muassa säännöksistä ja vankilan oloista tiedottamiseen, matkasellien siisteyteen, puheluiden yksityisyyden suojaan, vankien nimien poistamiseen ovista, hälytys- ja kutsupainikkeiden merkitsemiseen, asiamiestapaamistilan valvontaan, kameravalvonnasta ilmoittamiseen sekä omaisuuden hallussapitoasioihin.

Tarkastuksella keskityttiin pääsääntöisesti sellaisiin asioihin vankilan toiminnassa, joihin Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikön tarkastuksella ei ollut kiinnitetty huomiota. Tarkastuksella selvitettiin myös, mihin toimenpiteisiin Rikosseuraamuslaitoksen tarkastuspöytäkirjassa tehdyt huomiot olivat johtaneet tai antaneet vankilalle aiheutta.

Tarkastuksen lopuksi käytiin loppukeskustelu rikosseuraamuskeskuksen johtajan ja vankilan johdon kanssa. Keskustelussa tuotiin esille sekä vankilan toiminnassa havaittuja epäkohtia että myönteisiä havaintoja.

Tarkastuspöytäkirjan luonnos lähetettiin Vaasan vankilaan ja yksikönpäällikölle varattiin mahdollisuus antaa siihen kommenttinsa. Kommentit on huomioitu lopullisessa tarkastuspöytäkirjassa.

Vankiterveydenhuollon Vaasan poliklinikalle tehtiin samanaikaisesti tarkastus, josta on laadittu erillinen pöytäkirja (EOAK/414/2026).

1.2 Yleistä tarkastuskohteesta

Vaasan vankila on Väli-Suomen rikosseuraamuskeskukseen kuuluva 76-paikkainen suljettu vankila miehille. Vankilaan sijoitetaan tutkintavankeja ja vankeusvankeja. Vaasan vankilan henkilöstöresurssi on yhteensä 56 henkilötyövuotta (htv). Vartijoiden ja rikosseuraamusesimiehien osuus henkilökunnasta on yhteensä 40. Edellinen apulaisoikeusasiamiehen määräyksestä tehty tarkastus on vuodelta 2017.

Naisvangit on helmikuusta 2026 alkaen siirretty Oulun vankilaan toistaiseksi voimassa olevalla Rikosseuraamuslaitoksen päätöksellä muun muassa yliasutustilanteen takia. Vaasan vankilassa on kuitenkin varattu kaksi matkasellipaikkaa naisvangeille esimerkiksi kärjäkuljetuksia varten. Naisvankien matkasellipaikat sijaitsevat vankilan uudisrakennuksessa. Ne ovat normaalivarusteltuja yhden hengen sellejä, jotka on erotettu miesten asuinosa-astosta lukitulla väliovella.

Vaasan vankilaan ei asuteta alaikäisiä vankeusvankeja. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan alaikäiset tutkintavangit ovat Vaasassa pisimmillään noin kaksi viikkoa ja heille on nimetty oma erityisohjaaja. Tarkastuspäivinä vankilassa ei ollut alaikäisiä tutkintavankeja.

Valtakunnallinen vankimäärän kasvu näkyy huomattavasti myös Vaasan vankilassa, jossa yliasutusta on ollut loppuvuodesta 2024 alkaen. Ensimmäisenä tarkastuspäivänä vankilassa oli paikalla 79 miesvankia ja kaksi naisvankia, jotka edellä todetusti olivat siirtymässä Oulun vankilaan. Vankilan käyttöaste oli noin 108 %.

Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikkö on tarkastuksellaan saattanut vankilan tietoon, että tietosuojan ja vankien turvallisuuden näkökulmasta sellien ovien ulkopuolella ei saisi olla vangin nimeä muiden nähtävillä. Vankilasta saadun tiedon mukaan tilanne korjaantuu kesän 2026 aikana, jolloin vankilaan saadaan Oulun vankilan vanhat sellin ovet.

Vaasan vankilaan on maaliskuussa 2027 tulossa vesi- ja viemäriremontti, jonka yhteydessä uusitaan muun muassa saunat ja muut märkätilat. Samalla vankila aikoo toteuttaa myös muita vankien olosuhteita parantavia toimenpiteitä, kuten hankkia osastoille asianmukaiset puhelinkopit.

2 TARKASTUSHAVAINNOT

2.1 Tarkastushavainnot ja kannanotot tiivistetysti

Vankilan toiminnassa havaittiin paljon positiivista, mutta myös ongelmia ja toimenpiteitä vaativia epäkohtia.

Tarkastuksella kiinnitettiin huomiota erityisesti seuraaviin asioihin:

- Yliasutustilanne ja henkilökunnan vähäinen määrä vaikuttivat ainakin jossain määrin vankien olosuhteisiin, työturvallisuuteen sekä henkilökunnan jaksamiseen.
- Nykyinen vankipaikkamäärä ei vastaa Rikosseuraamuslaitoksen määräyksessä määritellyjä vankipaikkojen vähimmäisvaatimuksia.
- Vankeja asutetaan liian pitkiksi ajoiksi matkaselleihin olosuhteisiin, joita ei voida pitää asianmukaisena. Vaikka vankilassa on ryhdytty toimenpiteisiin matkasellien olosuhteiden parantamiseksi ja tilanne aiempaan verrattuna vaikuttaisi jossain määrin kohentuneen, tulee asiaan edelleen kiinnittää erityistä huomiota.
- Kameravalvonta on lain mukaan mahdollista ainoastaan tarkkailun ja eristämistarkkailun aikana, eikä sitä voida kohdistaa päihdevalvontatilaan.
- Yksityisyyden suoja puhelinta käytettäessä toteutuu ainoastaan uudisrakennukseen sijoitettujen vankien osalta.
- Vankilassa ei ole ominaisuuksiltaan laissa edellytettyä lapsen tapaamiseen soveltuvaa tilaa. Tapaamistilojen kameravalvonnasta ilmoittaminen ei ollut riittävää. Tapaamistilat eivät ole myöskään asianmukaisesti esteettömät.
- Peseytymisen mahdollisuus ja henkilökohtaisen hygienian ylläpitäminen eivät toteutuneet kaikilla osastoilla.
- Ulkomaalaisten vankien tiedonsaannissa ja perehdyttämisessä havaittiin puutteita.

Myönteisinä havaintoina kiinnitettiin huomiota seuraaviin asioihin:

- Aiempien tarkastusten jälkeen vankilassa on ryhdytty toimenpiteisiin tarkastuspöytäkirjoissa esitettyjen epäkohtien korjaamiseksi (esimerkiksi ulkoilupihojen katokset, eristyssellien patjasängyt ja rangaistuselli) tai vankilassa on olemassa suunnitelma tilanteen ratkaisemiseksi (esimerkiksi lapsen tapaamistila ja puhelinkopit).
- Toimintojen peruuttamisia tai sulkutiloja ei juurikaan ole ollut.

- Vangeilla ei ollut ongelmia päästä asioimaan vastaanotto-osastolle, ja heillä on mahdollisuus hakea ja vaihtaa omaisuuttaan kerran viikossa. Vaasan vankilan tilannetta voidaan tältä osin pitää poikkeuksellisen hyvänä, kun otetaan huomioon, että vastaanotto-osastojen toimintaan liittyvät haasteet ovat olleet Rikosseuraamuslaitoksessa varsin perustavanlaatuinen ja pitkäkestoinen ongelma.
- Vankeja pyritään kohtelemaan mahdollisimman yhdenvertaisesti. Esimerkiksi isoa ja pientä ulkoilupihaa käytetään vaihdellen eri osastojen välillä. Pääsääntöisesti lähes kaikilla vangeilla on mahdollisuus päästä ruokalaan syömään. Kaikilla vangeilla on mahdollisuus päästä myös viikoittain asioimaan laitosmyymälässä.
- Vankilan ilmapiiri oli rauhallinen. Henkilökunnan ja vankien välinen vuorovaikutus vaikutti toimivalta. Vankilan useat toimintatavat kannustavat ja ohjaavat vankeja omatoimisuuteen ja vastuunottoon osana arjen toimintoja.

2.2 Vankipaikkapäätös ja yliasutustilanne

Rikosseuraamuslaitos on antanut määräyksen vankien asumisesta ja perushuollosta (4/004/2022, voimaan 1.3.2023 alkaen), jossa todetaan vankipaikoista ja asuinhuoneiden koosta seuraavaa.

Rikosseuraamuslaitos vahvistaa vankiloiden vankipaikkojen määrän. Vankipaikan tulee täyttää seuraavat vähimmäisvaatimukset:

Yhden hengen asuinhuoneen pinta-ala on vähintään 7 m² ja useamman vangin huoneessa on oltava tilaa vähintään 5,5 m² vankia kohti. Wc-tilaa ei lasketa mukaan pinta-alaan. Asuinhuoneen muoto on otettava huomioon, kun määritellään sen soveltuvuutta useammalle vangille. Asuinhuoneen ikkunan pinta-ala on vähintään 10 % lattian pinta-alasta.

Jos vankilaan joudutaan majoittamaan enemmän vankeja kuin siinä on vähimmäisvaatimukset täyttäviä vankipaikkoja, on kyseessä yliasutustilanne. Tällöin asuinhuoneen ilmanvaihtoa tulee voida lisätä todellista vankimäärää vastaavaksi.

Tarkastuksella saadun tiedon perusteella yliasutus on ollut vakava ongelma Vaasan vankilassa jo pitkän aikaa, ja vankilukuilmoitusten mukaan vuonna 2025 sen käyttöaste oli keskimäärin 114 %. Tavoitteena vankiloilla on 90 %:n käyttöaste, joka mahdollistaa turvalliseksi katsotun toiminnan. Tarkastuksen aikana vankimäärä oli tavallista jonkin verran pienempi, 81 vankia eli viisi vankia yli vankipaikkojen määrän (käyttöaste 108 %). Vaikuttaisi siltä, että paikalla olevien vankien määrä voi vaihdella huomattavasti lyhyessä ajassa. Haastavasta yliasutustilanteesta on selvitty ammattitaitoisen henkilökunnan joustavuuden ansiosta.

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja on tehnyt päätöksen, jolla Vaasan vankilan virallinen vankipaikkaluku nostettiin 70 vangista 76 vankiin. Yksikönpäällikön kertoman perusteella ratkaisua vankipaikkojen lisäämisestä on perusteltu muun muassa henkilötyövuosien säilyttämisellä ja valtakunnallisen yliasutustilanteen hallitsemisella. Edellä todettu tarkoittaa sitä, että vankilan yliasutus on tosiasiallisesti ollut suurempi, kuin mitä vankilukuilmoituksessa ilmenee.

Tarkastuksella saadun tiedon mukaan päätös, jonka seurauksena Vaasan vankilaan majoitetaan 76 vankia, on Rikosseuraamuslaitoksen määräyksen vastainen. Määräys on normi, joka on sitova ja sitä tulee noudattaa. Kun määräystä ei ole noudatettu, on asiassa menetelty virheellisesti. Vankilan on kuitenkin tullut noudattaa Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtajan tekemää päätöstä, joka on johtanut määräyksen vastaiseen tilanteeseen.

Apulaisoikeusasiamies kiinnittää Rikosseuraamuslaitoksen huomiota seuraavaan. Vankilan tosiasiallinen yliasutus eli määräyksen vastainen kahden hengen sijoittaminen vain yhdelle hengelle soveltuviin sellisiin ei tule tilastoissa näkyväksi, jos vankipaikkojen vahvistetut määrät eivät täytä määräyksessä edellytetyjä vähimmäisvaatimuksia. Vankilukuilmoituksen perusteella vankilassa ei tällöin näyttäisi olevan yliasutusta, vaikka vankeja tosiasiasa olisi enemmän kuin majoitukseen soveltuvat tilat mahdollistavat.

2.3 Kaksikielinen osasto ja ruotsinkielinen sanomalehti

Oikeusministeriö on antanut asetuksen rikosseuraamuskeskuksen yksiköistä ja vankiloiden kaksikielisistä osastoista. Asetuksen mukaan Vaasan vankilassa on kaksikielinen osasto.

Apulaisoikeusasiamies on ottanut omasta aloitteestaan (EOAK/7015/2025) tutkittavaksi vankiloiden kaksikielisten osastojen järjestämisen ja niiden toiminnan kielellisten oikeuksien näkökulmasta. Tämän takia tarkastuksella ei tarkemmin selvitetty sitä, miten ruotsinkielisten vankien kielelliset oikeudet toteutetaan Vaasan vankilassa.

Tarkastuksella saadun tiedon mukaan Vaasan vankilaan ei enää tule ruotsinkielistä sanomalehteä (Vasabladet). Lehtien tilaukset hoidetaan nykyisin Rikosseuraamuslaitoksen valtakunnallisen vastuualueen toimesta.

Vankeuslain 11 luvun 6 §:n ja tutkintavankeuslain 7 luvun 4 §:n mukaisesti vangille on varattava tilaisuus seurata televisio- ja radio-ohjelmia ja sanomalehtiä. Tämä oikeus kuuluu myös vieraskielisille vangeille. Esimerkiksi Helsingin vankilan tarkastuksella (EOAK/4594/2024) on lokakuussa 2024 kiinnitetty myönteistä huomiota siihen, että osastolle oli tilattu ruotsinkielinen sanomalehti (Hufvudstadsbladet).

Yksikönpäällikkö suhtautui asiaan hyvin myönteisesti ja ilmoitti ryhtyvänsä selvittämään ruotsinkielisen sanomalehden tilaamista Vaasan vankilaan. Apulaisoikeusasiamies piti tätä perusteltuna.

Tarkastuksen jälkeen saadun tiedon mukaan vankilaan on sittemmin tilattu ruotsinkielinen sanomalehti Vasabladet.

2.4 Järjestyssääntö, tulo-opas, säädösten saatavuus ja osastojen päiväjärjestykset

Tarkastuksen yhteydessä Vaasan vankilan järjestyssääntöä ja tulo-opasta ei arvioitu, koska ne olivat parhaillaan päivitettävänä. Vieraskieliset käännökset laaditaan päivitysten valmistumisen jälkeen.

Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikön tavoin apulaisoikeusasiamies kiinnitti vankilan huomiota siihen, että päivitetty järjestyssääntö ja uuden valtakunnallisen tulo-opasmallin mukainen tulo-opas tulee käännettäväksi ainakin ruotsin ja englannin kielelle sekä tarpeen mukaan myös muille vankilassa yleisimmin käytetyille kielille.

Tarkastuksen jälkeen vankilalta saadun tiedon mukaan järjestyssääntö on päivitetty 16.3.2026 ja lähetetty käännettäväksi. Myös uudistettu tulo-opas toimitetaan käännettäväksi.

Vankeuslain 4 luvun 4 §:n mukaan vankien saatavilla on oltava kokoelma vankeja koskevista laeista, asetuksista ja muista säädöksistä. Tutkintavankeuslaissa on vastaavanlainen säännös.

Tarkastuksen perusteella säädöskansiot olivat osastoilla vankien helposti saatavilla ja tarkastettujen kansioden säädökset olivat ajan tasalla. Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikön tarkastuksella on kiinnitetty huomiota säädöskansioden ajantasaisuuteen ja niiden sisällön asianmukaisuuteen.

Apulaisoikeusasiamies piti Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikön tavoin Vaasan vankilassa käytössä olevaa sisäistä infokanavaa erittäin positiivisena. Sellien televisioista näkyvä kanava sisälsi vangeille olennaista tietoa ja ajankohtaisia tiedotteita muun muassa vankilan arkeen ja käytäntöihin liittyen.

On oleellista, että päiväjärjestys on selkeä ja siitä käy ilmi kaikki päivittäinen ja viikoittainen toiminta. Tulkinnanvaraa ei saa jäädä esimerkiksi siitä, milloin sellien ovet ovat avoinna tai suljettuina ja kuinka paljon vangeilla on mahdollisuus viettää aikaa sellin ulkopuolella toimintaan sijoitettuina tai vapaa-ajan toiminnoissa.

Vaasan vankilan osastojen päiväjärjestykset olivat pääsääntöisesti selkeät ja asianmukaisesti laaditut. Sellin ulkopuolisen ajan tosiasiallinen määrä jäi osastojen päiväjärjestyksen perusteella kuitenkin jossain määrin epäselväksi. Tarkastuksen yhteydessä muutamat vangit toivat esiin, että päiväjärjestyksien tulkinnanvaraisuus aiheutti ajoittain epäselvyyttä arjen käytännöissä. Tarkastajien huomiota kiinnitti esimerkiksi maininta ruokailuista osastoittain tietyllä aikavälillä sekä iltatoiminta erillisen aikataulun mukaan. Matkaselliosastolla ei ollut omaa päiväjärjestystä, kuten yleensä vankiloiden matkaselliosastolla on. Apulaisoikeusasiamies kehotti Vaasan vankilaa selkeyttämään päiväjärjestyksiä tarvittavilta osin.

2.5 Sellin ulkopuolinen aika ja toimintaan osallistuminen

Kansainvälisten suositusten ja oikeusasiamiehen ratkaisukäytännön mukaan vankien ja tutkintavankien tulisi saada viettää sellin ulkopuolella kohtuullinen aika, vähintään kahdeksan tuntia vuorokaudessa. Tämä vähimmäissuositus koskee kaikkia vankeja ja niitä asuinosaistoja, joilla tutkintavangeilla ei ole tuomioistuimen määräämiä yhteydenpitorajoituksia tai muita lakiin perustuvia perusteita pitää vangit erillään toisistaan.

Kyse ei ole vain siitä, että sellin ovi olisi auki, vaan tuona aikana vangeille tulisi järjestää mielekästä ja kehittävää toimintaa, kuten esimerkiksi työtä, kuntoutusta, koulutusta ja liikuntaa. Lisäksi vangeilla tulisi olla mahdollisuus sosiaaliseen kanssakäymiseen. Tämän on katsottu olevan olennaisen tärkeää vankien psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin kannalta.

Sellin ulkopuolella vietettävän ajan lisäämisessä ja toimintojen järjestämisessä on luonnollisesti huomioitava osastojen luonteet, valvonnan asteet, turvallisuuteen liittyvät seikat ja tiedossa olevat riskit. Vangeille tulee kuitenkin edellä mainittujen edellytysten puitteissa pyrkiä järjestämään mahdollisimman paljon sellin ulkopuolista aikaa ja mielekästä toimintaa.

Toimintaan sijoittamisen osalta kyse ei ole vain kansainväliseen sopimukseen perustuvasta suosituksesta, vaan myös lain vankilalle asettamasta veloitteesta. Vankeuslain 8 luvun mukaan vangilla on paitsi velvollisuus myös oikeus osallistua toimintaan. Vankeuslain 11 luvussa puolestaan edellytetään, että vankilassa järjestetään vapaa-ajan toimintaa, johon vanki saa osallistua yhdessä muiden vankien kanssa.

Tutkintavanki ei ole velvollinen osallistumaan vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaan. Jos tutkintavanki haluaa osallistua toimintaan, siihen on tutkintavankeuslain 4 luvun 1 §:n mukaisesti mahdollisuuksien mukaan varattava tilaisuus. Tutkintavankeuden toimeenpanossa sovelletaan, mitä vankeuslaissa säädetään vapaa-ajan toiminnasta, uskonnollisten tilaisuuksien järjestämisestä ja kirjastoista.

Apulaisoikeusasiamiehen tiedossa on, että Rikosseuraamuslaitoksessa on laajalti ongelmia näiden veloitteiden täyttämässä. Ongelmat eivät aina ole vankilan omin toimin ratkaistavissa. Voimavarojen vähäisyys ei kuitenkaan ole hyväksyttävä peruste olla noudattamatta laissa edellytettyä.

Tarkastuksella kierrettiin vankilan toiminta- ja vapaa-ajan tilat. Työtoimintaa on tarjolla maalaamossa, pakkaamossa ja laitoksen ylläpidossa. Metallipajalla ammatillista koulutusta järjestetään yhteistyössä Vamian kanssa. Henkilökunnan kertoman mukaan metallipajalle, pakkaamoon ja maalaamoon voidaan sijoittaa yhteensä noin 25 vankia.

Osastojen oleskelutilat mahdollistavat ainakin jossain määrin vankien keskinäisen yhdessäolon. Muutamat vangit kuitenkin esittivät toiveen osastojen yleisten tilojen viihtyvyyden ja varustelutason parantamisesta. Uudisrakennukseen sijoitetut vangit puolestaan kehuivat osaston keittiö- ja oleskelutiloja.

Sopimusosasto vaikutti sekä tarkastushavaintojen että osastolle sijoitettujen vankien kanssa käytyjen keskustelujen perusteella olosuhteiltaan, tiloiltaan ja toiminnoiltaan asianmukaiselta. Osastolla olevassa harrastetilassa järjestetään kolme kertaa viikossa ohjattua ryhmämuotoista toimintaa ja päihdekuntoutusta.

Päiväjärjestysten perusteella ja tarkastuksella saatujen tietojen mukaan vaikuttaisi siltä, että vankien sellin ulkopuolinen aika on kahdeksan tuntia tai ainakin lähellä sitä varsin monella asuinosaalla. Myös toimintojen osalta Vaasan vankilan tilanne vaikutti melko hyvältä valtaosalle vankeus- ja tutkintavankeja normaaleilla asuinosailla. Tarkastuksella käytyjen keskustelujen perusteella erityisen myönteisenä voidaan pitää sitä, että myös pakkokeinolain nojalla erillään pidettävät tutkintavangit voivat iltapäivään pyynnöstä käyttää osaston keittiötiloja.

2.6 Tutkintavankien osastolle sijoittaminen

Tutkintavankeuslain 3 luvun 1 §:n mukaan tutkintavanki on sijoitettava eri osastolle kuin rangaistusta suorittavat vangit. Erilleen sijoittamisesta voidaan kuitenkin poiketa, jos tutkintavanki toimintoihin osallistumista varten sitä pyytää taikka jos poikkeaminen on välttämätöntä vankien, tutkintavankien tai henkilökunnan turvallisuutta uhkaavan vaaran torjumiseksi tai se on muutoin tilapäisesti tarpeen vankilan järjestyksen ylläpitämiseksi poikkeuksellisessa tilanteessa. Tutkintavanki voidaan omasta pyynnöstään sijoittaa asumaan myös 2 a §:ssä tarkoitetulle sopimusosastolle. Muutoksenhakutuomioistuimen päätöstä odottava tutkintavanki saadaan tutkintavangin suostumuksella sijoittaa samalle osastolle kuin rangaistusta suorittavat vangit, jollei sijoittaminen vaaranna tutkintavankeuden tarkoitusta.

Tutkintavangit on siten lähtökohtaisesti sijoitettava erilleen vankeusvangeista, ja heidät voidaan vain laissa säädettyjen edellytysten täytyessä sijoittaa samalle osastolle vankeusvankien kanssa. Mikäli osastolle on sijoitettu asumaan yksikin vankeusvanki, tutkintavangin kyseiselle osastolle sijoittaminen on mahdollista vain edellä mainittujen edellytysten täytyessä.

Tutkintavanki voidaan sijoittaa vankeusvangin kanssa samalle osastolle pelkän suostumuksen perusteella ainoastaan silloin, kun kyse on muutoksenhakutuomioistuimen päätöstä odottavasta tutkintavangista. Tällöinkin suostumuksen tulee olla aito eli vangin tulee olla tietoinen eri sijoitteluvaihtoehtojen merkityksestä ja sisällöstä sekä siitä, että hänellä on tosiasiallinen mahdollisuus myös kieltäytyä.

Tutkintavangin, joka samalla suorittaa vankeusrangaistusta tai sakon muuntorangaistusta, osastolle sijoittamiseen sovelletaan vankeuslakia, ellei hänelle ole asetettu pakkokeinolain mukaisia yhteydenpitorajoituksia.

Vankilassa on erikseen osastoja tutkintavangeille. Tarkastajien havaintojen perusteella Vaasan vankilassa tunnetaan hyvin tutkintavankien sijoittamista koskevat säännökset ja niitä on myös pystytty noudattamaan yksittäisiä poikkeuksellisia tilanteita lukuun ottamatta. Yliasutustilanteen takia osastolle sijoittaminen voi ymmärrettävästi olla haastavaa. Tutkintavankien sijoittamista helpotti se, että vankilaan sijoitetaan nykyisin ainoastaan täysi-ikäisiä miespuolisia vankeja.

2.7 Vastaanotto-osasto

Oikeusasiamiehen ratkaisukäytännössä on katsottu, että vangin tulisi saada vastaanotossa oleva tavaransa viikon sisällä, ja tarvittaessa vielä tätä nopeamminkin esimerkiksi vaatteiden kohdalla, jos säättilassa tapahtuu merkittäviä muutoksia.

Vaasan vankilan vastaanotto-osasto vaikutti tiloiltaan ja toimintatavoiltaan asianmukaiselta. Vangit pääsevät säännöllisesti kerran viikossa asioimaan vastaanotto-osastolle henkilökohtaisesti pyykinvaihdon yhteydessä. Tarkastushetkellä vastaanotto-osastolla ei ollut yhtään käsittelemätöntä asiointilomaketta.

Tarkastuksen aikana käydyissä keskusteluissa myös vangit toivat esiin myönteisiä kokemuksiaan vastaanoton toiminnasta. Esimerkiksi tapaajien tuomat tavarat toimitetaan tarkastuksen jälkeen automaattisesti ilman vangin erillistä pyyntöä asuinosaan, mikäli vangin sellissä on riittävästi säilytystilaa.

Apulaisoikeusasiamies totesi, että vankien mahdollisuudet asioida Vaasan vankilan vastaanotossa vaikuttivat erinomaisilta. Vastaanotto-osaston toiminnassa ei tarkastuksella havaittu myöskään muita erityisiä ongelmia.

Tarkastuksella saadun tiedon perusteella vastaanotto-osastolla opastetaan oma-aloitteisesti ja asianmukaisesti tarkastuksen yhteydessä, että vanki voi suorittaa riisuuntumisen kahdessa vaiheessa siten, että ensin hän riisuu vaatteet vyötärön ylä- tai alapuolelta ja tämän jälkeen hän pukee ne takaisin päälleen, ennen kuin riisuu vartalon toisen puolen. Riisuuntumista edellyttävä tarkastus suoritetaan kahden virkamiehen läsnä ollessa tilassa, jossa ei ole valvontakameraa. Tilassa olevan välioiven saa suljettua, jotta vaatteiden vaihtaminen voidaan toteuttaa mahdollisimman hienotunteisesti.

Vastaanotto-osastolla ei anneta vangille perehdytystä vankilan toiminnasta ja käytännöistä, vaan perehdyttäminen sekä tulohaastattelut toteutetaan vasta tulo-osastolla ja edelleen asuinosaostolle siirryttäessä. Kaikille vankilaan saapuville vangeille annetaan vastaanotto-osastolla kuitenkin rutiininomaisesti järjestyssääntö ja tulo-opas. Tarkastuksen aikana saatavilla oli ainoastaan asiakirjojen suomenkieliset versiot.

2.8 Matkaselliosasto

Oikeusasiamiehen kannanotoissa on katsottu, että matkasellit eivät olosuhteiltaan ja toiminnoiltaan sovellu vankien pidempiaikaiseen asuttamiseen. Lisäksi Rikosseuraamuslaitoksen vankien asumista ja perushuoltoa koskevassa määräyksessä (4/004/2022) todetaan matkaselliosastolla asumisen kestosta seuraavaa:

Matkasellit eivät voi laadultaan tai olosuhteiltaan poiketa tavanomaiselle sellille asetettavista vaatimuksista. Matkasellissä asuminen voi tulla kyseeseen ainoastaan, jos se on välttämätöntä esimerkiksi vankilaan saapumisen, sieltä pois siirtymisen, tilapäisen siirtämisen tai muun vastaavan lyhytaikaisen syyn vuoksi (esimerkiksi oikeudenkäynti tai tapaamisen järjestäminen). Tällöinkin asumisen on oltava mahdollisimman lyhytkestoinen toimenpide.

Vaasan vankilan matkaselliosastolla on kolme matkaselliä, joissa kahdessa on neljä vuodepaikkaa kummassakin (10 m² + 10 m²) ja yhdessä on kuusi vuodepaikkaa (16 m²). Matkasellit ovat erittäin pieniä ja ahtaita suhteessa niihin sijoitettavien vankien määrään nähden. Esimerkiksi kuuden vuodepaikan matkaselliin ei pitäisi voida asuttaa yli kahta vankia ottaen huomioon matkasellin koko. Tarkastuksen aikana matkaselleissä oli yhteensä viisi vankia kahdessa eri sellissä.

Vaasan vankilan aiemmillä tarkastuksilla on kiinnitetty huomiota asumisen liian pitkään keston matkaselliosastolla ja sen olosuhteisiin. Pitkäaikainen ja ongelmallinen tilanne on vankilan johdon tiedossa. Tilanne ei kuitenkaan ole pelkästään vankilan omin toimin ratkaistavissa, vaikka tarkastuksella saadun tiedon perusteella matkasellien asuttamistilanne oli hetkellisesti parantunut aiemmasta. Rikosseuraamuslaitoksen valtakunnallisen yliasutustilanteen vuoksi sijoittaminen asuinosaostolle tai toiseen vankilaan tulee epäilemättä olemaan jatkossakin erittäin haastavaa. Vankilalla ei juurikaan ole mahdollisuuksia vaikuttaa saapuvaan vankimäärään.

Vankilasta saadun tiedon perusteella matkaselleissä asumisen kesto olisi keskimäärin muutamia viikkoja, mikä vankilan johdon näkemyksen mukaan on edelleen ongelmallisen pitkä aika. Tämä oli kuitenkin huomattavasti vähemmän kuin aiemmin, jolloin asuttamisen kestot olivat olleet jopa yli kaksi kuukautta. Tarkastuksen aikana matkaselleissä olevat vangit kertoivat asuneensa siellä lyhyimmillään muutamia päiviä ja pisimmillään jo noin kuukauden.

Tarkastuksella kiinnitettiin huomiota siihen, että matkasellin wc:ssä ei ollut saippuaa ja matkasellin suihkutilan annostelija oli tyhjä. Henkilökohtaisen hygienian ylläpitämistä ja hygieniatavaroiden antamista käsitellään tarkemmin kohdassa 2.16.

Tarkastuksella saatujen tietojen mukaan matkaselliosaston vankien ulkoilut tapahtuivat aikaisin aamulla. Tarkastuksella haastatellut vangit toivoivat ajankohdan myöhentämistä, jotta heillä olisi mahdollisuus ulkoilla valoisaan aikaan ja nähdä aurinko.

Vankilassa on mahdollisuuksien mukaan ryhdytty erinäisiin toimenpiteisiin matkaselliosaston olosuhteiden parantamiseksi. Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikkö on tarkastuspöytäkirjassaan pitänyt erittäin myönteisenä, että matkaselliosastolla asuvat vangit pääsevät syömään ruokalassa ja heille on järjestetty toimintaa, kuten esimerkiksi kuntosali ja SPR:n ystävöimintä.

Tarkastuksella saadun tiedon mukaisesti matkasellistä pääsee syömään vankilan ruokalaan, jos osastolla asuu yli kahdeksan vankia. Mikäli vankien määrä jää tämän alle, ruoka toimitetaan osastolle valmiina annoksina. Vankilan johto suhtautui myönteisesti siihen, että matkaselliin sijoitettujen vankien ruokailut järjestettäisiin aina ruokalassa vankien lukumäärästä riippumatta. Keskustelujen perusteella tarkastajille muodostui käsitys, että vankilassa olisi viime aikoina näin jo toimittu.

Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikön tarkastuksella oli kiinnitetty huomiota matkasellien epäsiisteyteen ja sellien seinillä oleviin kirjoituksiin. Tarkastuksen aikana toinen neljän hengen matkaselli oli kunnostettavana (seinien pesu ja maalaus, kuva alla). Pintaremontin vaikutus sellin yleiseen siisteyteen oli merkittävä. Vankilan mukaan myös loppujen matkasellien kunnostaminen on tarkoitus toteuttaa lähiaikoina, mutta tämä edellyttää, että sellit saadaan tyhjennettyä.

Tarkastuksen jälkeen vankilalta saadun tiedon mukaan kaikki matkasellit on siivottu ja maalattu.

Apulaisoikeusasiamies piti Vaasan vankilan toimenpiteitä matkasellien olosuhteiden parantamiseksi myönteisinä ja oikeansuuntaisina. Toimenpiteistä huolimatta tilannetta ei kuitenkaan voida pitää kaikilta osin asianmukaisena, koska vankeja joudutaan tilanpuutteen vuoksi asuttamaan pitkäkestoisesti ahtaisiin matkaselleihin. Apulaisoikeusasiamies kehotti Vaasan vankilaa edelleen kiinnittämään aktiivisesti huomiota matkasellien olosuhteiden parantamiseen ja asumisen keston lyhentämiseen.

2.9 Tulo-osasto ja vankien perehdyttäminen

Vankeuslain 4 luvun 4 §:n mukaan vangille on viipymättä hänen saavuttuaan vankilaan tiedotettava sen oloista sekä vankien oikeuksista ja velvollisuuksista. Tutkintavankien osalta on vastaavat säännökset.

Tarkastuksella saadun tiedon mukaan erityisohjaaja tekee kaikille uusille vangeille tulohaastattelun, jossa selvitetään vangin siviilitilanne ja täytetään alkutilannelomake. Tämän jälkeen vankien varsinainen perehdyttäminen vankilan ja osastojen toimintaan tapahtuu asuinostolla vartijan toimesta.

Vaasan vankilassa oli käytössä valtakunnallinen perehdytyslomake. Henkilökunnan kertoman mukaan perehdytyslomake täytetään vankilaan saapumisen lisäksi myös osastosiirtojen yhteydessä ja lomakkeet arkistoidaan joko osastoilla oleviin kansioihin tai vangin asiakirjoihin. Tarkastuksen aikana ainakin kolmannen kerroksen osaston valvomosta löytyi perehdytyslomakkeita sisältävä kansio.

Tarkastushavaintojen perusteella vankilan järjestämä perehdytys vaikutti suomenkielisten vankien osalta asianmukaiselta. Ulkomaalaistaustaisten vankien perehdytystä käsitellään tarkemmin kohdassa 2.18.3.

2.10 Eristysosasto ja päihdevalvonta

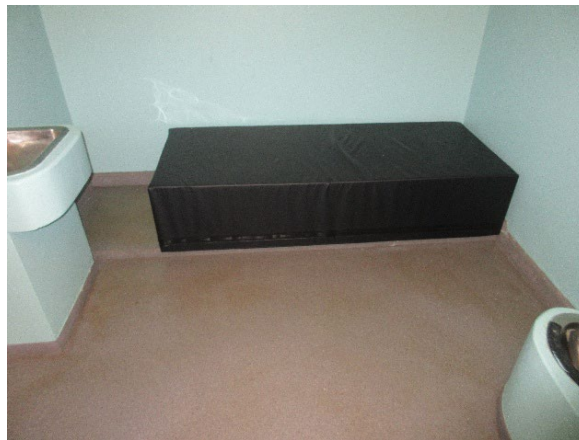
Vaasan vankilan eristysosastolla (2. krs pohjoispää) oli kolme kameravalvottua selliä. Tarkkailuun sijoitettavia vankeja varten oli kaksi selliä, ja kolmatta selliä (ns. labraselli) käytettiin sekä päihdevalvontatilana että eristämistarkkailun toimeenpanoon. Lisäksi uudisrakennuksessa sijaitsevassa yhdessä sellissä on kameravalvontamahdollisuus, mutta kyseinen selli ei tällä hetkellä ole käytössä. Uudisrakennuksen sellin valvontakamerat oli ns. huputettu.

Eristysosastolla oli lisäksi neljä normaalivarusteltua asuinselliä sellaisille tutkintavangeille, joiden yhteydenpitoa on rajoitettu pakkokeinolain nojalla. Omasta pyynnöstä erillään asuvat vangit oli sijoitettu tavanomaiselle asuinostolle vankilan kolmanteen kerrokseen, jossa he voivat halutessaan viettää aikaa yhdessä sellin ulkopuolella.

Rikosseuraamuslaitos on antanut vangin ja tutkintavangin eristämistä koskevan menettelytapaohjeen (RISE/670/2023, voimaan 30.6.2023), jossa on muun ohella tarkennettu olosuhteita tarkkailun ja eristämistarkkailun aikana. Menettelytapaohje vaikutti olevan henkilökunnalle ainakin jossain määrin tuttu, mutta kysyttäessä se löytyi eristysosaston valvomosta vasta myöhemmin tarkastuksen aikana.

Tarkkailu ja eristämistarkkailu (kalustus ja olosuhteet)

Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikön tarkastuksella oli kiinnitetty huomiota eristyssellien kalustukseen. Tarkkailusellien osalta tilanne oli osittain korjaantunut, koska selleissä oli tavanomaisella korkeudella olevat erityiskestävät patjasängyt (kuva alla).

Sängyjen lisäksi eristysseleissä ei ollut muita huonekaluja. Eristysosaston varastosta löytyi kaksi pehmeähköstä materiaalista valmistettua kuutiota. Tarkastajien havaintojen mukaan varastossa olisi myös ollut muutama normaali tuoli, mutta henkilökunnan mukaan niitä ei anneta eristysseleihin.

Oikeusasiamiehen ratkaisukäytännössä ja Rikosseuraamuslaitoksen menettelytapaohjeessa on katsottu, että lähtökohtana on vangin sijoittaminen kalustettuun selliin, ellei kalustamattomaan selliin sijoittamiselle ole merkittäviä turvallisuusperusteita. Eristysseleissä tulisi pääsääntöisesti olla vähintään sänky, pöytä ja tuoli.

Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikön tarkastuspöytäkirjasta ilmenee, että eristyssellien kalustehankintoja on linjattu valtakunnallisesti (nk. pro-sängyt ja kuutiot kahdessa eri koossa). Apulaisoikeusasiamies katsoi tarpeelliseksi saattaa Rikosseuraamuslaitoksen tietoon yleisellä tasolla, että laillisuusvalvojan ratkaisukäytännössä on aiemmin todettu, että kuutiot eivät lähtökohtaisesti voi korvata pöytää ja tuolia muutoin kuin tarkkailuun sijoitettujen kohdalla.

Tarkastuksella huomioitiin, että eristysosastolla oli saatavilla liinavaatteita ja vankilasta saadun tiedon mukaan vangit saavat ne eristysseleihin, samoin kuin myös peiton ja tyynyn. Vankilan kertoman mukaan vangille voidaan pyynnöstä toimittaa radio eristysselellin välitilaan tarkkailun ajaksi.

Tarkkailuun sijoitetun wc-asiointia ei tarkkailla vangin yksityisyyden suojaamiseksi. Tarkastuksella varmistettiin, että tarkkailusellien valvontakameroista ei ollut näkyvyyttä wc-istuimen kohdalle, vaan näkyvyys oli teknisesti peitetty.

Vangilla ei ollut mahdollisuutta huuhdella eristysseinän wc-istuinta itse. Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikön toteamalla tavalla tämä on ongelmallista. Apulaisoikeusasiamiehen tiedossa on, että oikeusministeriö on jo vuonna 2022 kehottanut Rikosseuraamuslaitosta ryhtymään toimenpiteisiin wc-istuimen huuhtelumahdollisuuden korjaamiseksi normaalisuusperiaatteen mukaiseksi.

Labrasellin kameravalvonta

Koska eristämistarkkailua käytetään vankilassa hyvin harvoin, on labraselli pääsääntöisesti päihdevalvontakäytössä. Henkilökunnan kertoman mukaan päihdevalvonnan näytettä annettaessa kameravalvonta sammutetaan, mutta kameraa ei peitetä. Tarkastuksella ei kuitenkaan saatu selvää käsitystä siitä, miten kameravalvonta otetaan pois päältä ja miten vanki voi itse varmistua siitä, ettei hän ole kameravalvonnassa.

Vankeuslain mukaan teknistä valvontaa ei saa käyttää vankien asuinsellien lisäksi wc-tiloissa, pukeutumistiloissa tai muissa vastaavissa paikoissa. Vankeuslaissa on selvät ja yksiselitteiset säännökset siitä, milloin vanki voidaan sijoittaa kameravalvottuun selliin. Kameravalvonta on mahdollista ainoastaan silloin, jos vanki sijoitetaan tarkkailuun tai eristämistarkkailuun. Vankeuslaki ei siten mahdollista kameravalvontaa tilassa, jossa vanki antaa virtsanäytettä.

Apulaisoikeusasiamies totesi edellä todetun johdosta tältä osin seuraavaa. Apulaisoikeusasiamiehen käsityksen mukaan vangin tulee voida olla varma siitä, ettei häntä valvota kameravalvonnalla päihdevalvonnan yhteydessä. Koska päihdevalvonta toteutetaan vankilassa kameravalvotussa sellissä, on kamera peitettävä silloin, kun tilaa käytetään päihdevalvonnassa.

Päihdeittömyyden valvonta

Tarkastuksella saadun tiedon perustella päihdevalvonnan näytteenantoa valvotaan asianmukaisesti, hienotunteisesti ja vangin yksityisyyttä kunnioittaen peililasin takana. Vangit antavat virtsanäytteen omat vaatteet päällä turvatarkastuksen jälkeen. Sellissä olevan vesipisteen vedentulo on mahdollista katkaista odotusajaksi. Tarkastajien havaintojen perusteella wc-istuin oli hyvin epäsiistissä kunnossa.

Päihdevalvonnan testitulosta löytyi päihdetestauksen vihko, johon kirjattiin muun muassa vangin nimi. Viimeisin merkintä näytteenotosta oli päivätty vain muutama päivä ennen tarkastusta. Apulaisoikeusasiamies piti toimintatapaa ongelmallisena. Vankien henkilötietoja tulee käsitellä vain tietojärjestelmissä tai erikseen hyväksytyillä tavoilla. Tietojen tarpeetonta käsittelyä paperilla tulee välttää.

Tarkastuksella kiinnitettiin huomiota myös päihdevalvonnan testaustilassa esillä oleviin kirjallisiin ohjeistuksiin. Ohjeista saattoi saada käsityksen, että vankilassa valvotaan myös terveydenhuollon määrittämiä näytteitä. Asiasta kysyttäessä tarkastajille ilmoitettiin, että vankilan virkamiehet eivät suorita muuta kuin vankeuslain mukaista päihdetestausta. Apulaisoikeusasiamies totesi, että vanhentuneet ja virheelliset ohjeet tulee poistaa ja tarvittaessa korvata ajantasaisilla versioilla.

Tarkastuksen aikana käytyjen keskustelujen perusteella vaikuttaisi siltä, että Vaasan vankilassa toimitaan Rikosseuraamuslaitoksen päihdeohjeen mukaisesti (vangin päihtettömyyden valvonta, päihtymystilan toteaminen ja päihdevalvonnan testit RISE/4509/2025. voimaan 24.10.2025).

Yksinäisyysrangaistuksen täytäntöönpano

Eristysoastolla ei ollut erillistä rangaistussellia. Kurinpitorangaistuksena määrätty yksinäisyysrangaistus pannaan täytäntöön tavanomaisessa asuinsellissä (2. krs eteläpää, selli 202), josta on poistettu televisio. Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikön tavoin apulaisoikeusasiamies piti toimintatapaa erittäin myönteisenä.

2.11 Sellien hälytyslaitteen painikkeiden merkitseminen

Tarkastuksella havaittiin, että kaikissa sellien hälytyslaitteissa ei lukenut käyttötarkoituksen mukaista merkintää siitä, millä painikkeella voidaan välittömästi saada yhteys henkilökuntaan. Asia ei välttämättä ole vangille selvä.

Yhteydenottopainikkeen merkitsemisen puuttuminen laitteista oli yleistä. Vastaavanlainen havainto tehtiin asuinosastojen lisäksi myös vankilan eristysoastolla. Vankilan henkilökunnan kertoman mukaan asia opastetaan vangeille suullisesti.

Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikön tarkastuspöytäkirjassa vankilaa on pyydetty huolehtimaan painikkeiden käyttötarkoituksen merkitsemisestä.

2.12 Yksityisyyden suoja puhelinta käytettäessä ja mahdollisuus puhelimen käyttöön

Yksityiselämän suoja koskevan perustuslain 10 §:n 2 momentin mukaan puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton. Laillisuusvalvonnassa on vakiintuneesti katsottu, että puhelun luottamuksellisuuden suoja kuuluu myös vangeille. Vankien käyttöön osoitettu puhelin tulee sijoittaa tai suojata niin, ettei normaaliääninen puhelinkeskustelu kuulu ulkopuolisille.

Tarkastuksella kiinnitettiin huomiota siihen, että puhelimet sijaitsivat osastojen käytävillä siten, että puhelimen ympärillä ei ollut riittävää suojaa, joka estäisi muita kuulemasta keskustelua. Vain uudisrakennuksessa oli äänieristetty puhelinkoppi.

Vaasan vankilan suunnitelmissa on hankkia osastoille puhelinkopit keväällä 2027 alkavan vesi- ja viemäriremontin yhteydessä. Apulaisoikeusasiamies pitää toimenpidettä erittäin perusteltuna puheluiden yksityisyyden suojan parantamiseksi ja luottamuksellisuuden turvaamiseksi.

Osastojen puhelimet ovat vankien käytettävissä päivittäin päiväjärjestyksen mukaisina aukioloaikoina. Laillisuusvalvonnassa ei nähdä perustetta sille, miksi osaston ollessa suljettuna vangeille ei voitaisi antaa mahdollisuutta soittaa puhelimella.

Tarkastuksella saadun tiedon perusteella vangit pääsevät pyynnöstä soittamaan ilta-aikaan osaston ollessa suljettuna vain, jos kyse on tärkeästä asiasta, kuten yhteydenpidosta asiamiehen kanssa. Puhelimen käytöstä saatiin siten ainakin jossain määrin erilaista tietoa kuin mitä Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikön tarkastuksella oli kerrottu.

Apulaisoikeusasiamies saattaa Vaasan vankilan tietoon, että tarvittaessa, ellei jotakin asiaa muutoin pysty hoitamaan tai esimerkiksi lähimaisia tavoittamaan, vangeilla tulisi olla tosiasiallinen mahdollisuus käyttää puhelinta myös sellien aukioloajan ulkopuolella. Erityisesti neljännen kerroksen merihaaraksi kutsutulla osastolla vangit kertoivat puhelimen käyttöön liittyvistä haasteista. Osastolla vankien käytössä on vain yksi puhelin, minkä vuoksi kaikki halukkaat ehdi soittaa osaston aukioloaikoina.

2.13 Tapaamistilat

2.13.1 Valvottu tapaaminen

Valvottujen tapaamisten tila vaikutti siistiltä, asianmukaiselta ja toimivalta. Vankien ja tapaajien välissä oli matalahko pleksi, ja lisäksi seinille oli asennettu ääntä vaimentavat akustiikkalevyt.

Valvottu tapaaminen järjestetään lauantaisin, ja tapaamisen kesto on 45 minuuttia. Tarkastuksella saadun tiedon perusteella tapaamistilat ja tapaamisajat ovat ainakin tällä hetkellä vankien määrään ja tarpeisiin nähden riittävät siten, että vankien oikeus tavata vieraita viikoittain toteutuu. Yksittäiset tapaamisvuorot saattavat kuitenkin ajoittain olla täynnä.

Apulaisoikeusasiamies pitää erittäin myönteisenä sitä, että vangeilla on Vaasan vankilassa mahdollisuus viikoittaiseen valvottuun tapaamiseen, kun joissain muissa vankiloissa tämä mahdollisuus on nykyisin vain joka toinen viikonloppu. Apulaisoikeusasiamies on maaliskuussa 2025 ottanut omasta aloitteestaan tutkittavaksi Rikosseuraamuslaitoksen päätöksen vähentää valvottujen tapaamisten järjestämistä vankiloissa (EOAK/1737/2025).

Yleisimmin valvottujen tapaamisten kesto vankiloissa on 45 minuuttia. CPT on suositellut, että vangeilla tulisi olla viikoittain oikeus vähintään tunnin pituiseen tapaamiseen.

2.13.2 Valvomaton tapaaminen

Vaasan vankilassa on valvomattomia tapaamisia varten tilava huoneisto, jossa ovat erilliset oleskelutilat (aula/olohuone ja lasten leikkihuone), keittiö, makuuhuone sekä kylpyhuone. Tila oli erittäin kodinomainen ja muutoinkin olosuhteiltaan poikkeuksellisen hyvä, muun muassa suurten ikkunoiden ja avaran näkymän ansiosta. Tilassa oli monipuolisesti erilaisia virikkeitä, ja eri ikäiset lapset oli huomioitu tapaamistilan varustelussa (esimerkiksi pinnasänky, televisio, pelikonsoli, DVD-levyjä, pelejä, kirjoja ja leluja).

Valvomattomia tapaamisia järjestetään tiistaisin, torstaisin ja viikonloppuisin (lauantaisin ja sunnuntaisin). Tarkastuksella saadun tiedon mukaan vanki voi saada valvomattoman tapaamisen keskimäärin noin neljän viikon välein.

2.13.3 Lapsen tapaaminen

Vankeuslain 13 luvun 2 §:n 1 momentissa edellytetään, että suljetuissa vankiloissa on oltava soveltuvat tilat 5 §:ssä tarkoitettuja lapsen tapaamisia varten. Lain esitöiden (HE 45/2014 vp) mukaan lapsen tapaamista varten tarkoitettujen tilojen tulisi olla rauhallisia ja ne tulisi pyrkiä varusteamaan viihtyisiksi ja kodinomaisiksi.

Tarkastuksella huomioitiin, että vankilassa ei edelleenkään ollut lapsen tapaamisen soveltuvaa erillistä tilaa. Lapsitapaamiset järjestetään lähtökohtaisesti valvottujen tapaamisten tilassa, jossa on pienehkö lelukaappia lapsia varten. Apulaisoikeusasiamiehen näkemyksen mukaan tila ei vastaa sitä, mitä lakia säädettäessä on tarkoitettu lapsen tapaamisen soveltuvalla tilalla.

Vankilan johdon kertoman mukaan suunnitteilla on rakentaa uusi lapsen tapaamisille tarkoitettu tila erään videoneuvotteluhuoneen yhteyteen. Tätä voidaan pitää erittäin perusteltuna ja tarpeellisena. Apulaisoikeusasiamies totesi, että suunnittelun yhteydessä tulisi huomioida, että lapsitapaamistila vastaa rakenteeltaan ja ominaisuuksiltaan laissa edellytettyä.

Tarkastuksella saadun selvityksen perusteella lapsen tapaaminen voidaan tarvittaessa järjestää myös valvomattomille tapaamisille tarkoitettussa tilassa vartijan valvomana. Apulaisoikeusasiamies piti kannatettavana, että uuden tapaamistilan valmistumiseen saakka lapsen tapaamiset pyritään ensisijaisesti järjestämään kodinomaisessa ja viihtyisässä valvomattoman tapaamisen tilassa.

2.13.4 Asiamiehen tapaaminen

Asiamiehen tapaamisen olosuhteista ja valvonnasta säädetään vankeuslain 13 luvun 6 §:ssä ja tutkintavankeuslain 9 luvun 4 §:ssä. Asiamiehen tapaaminen on pääsääntöisesti täysin valvomaton. Tapaamista voidaan valvoa vain, jos se on välttämätöntä vankilan järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka jos vanki tai asiamies sitä nimenomaisesti pyytää. Valvonta suoritetaan näköyhteyden tai teknisen laitteen avulla vangin ja asiamiehen välistä keskustelua kuuntelematta ja tallentamatta. Tapaamisen valvonnasta on ennen valvonnan aloittamista ilmoitettava vangille ja hänen asiamiehelleen.

Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikön tarkastuspöytäkirjassa on jo kiinnitetty Vaasan vankilan huomiota asiamiehen tapaamisen valvontaan. Jos tapaaminen järjestetään tilassa, jossa on kameravalvontamahdollisuus, vangin ja asiamiehen tulee voida varmistua, että kameravalvonta ei ole päällä tapaamisen aikana. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi peittämällä valvontakamera.

Vaasan vankilan asiamiehen tapaamiseen tarkoitettussa tilassa on kameravalvontamahdollisuus. Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikön tarkastuksella oli jäänyt epäselväksi, nostetaanko tapaamistilan kameravalvonnan kuva valvomossa näkyville aina vangin ja asiamiehen välisen tapaamisen aikana vai ainoastaan poikkeuksellisesti laissa säädettyjen edellytysten täytyessä.

Ensimmäisen tarkastuspäivän aikana havaittiin, että asiamiestapaamistilan valvontakamera oli päällä ja kamerakuva näkyi valvomossa tapaamisen aikana. Tarkastajille jäi epäselväksi, täytyikö tapaamistilanteessa valvonnan edellytykset ja oliko vankila ilmoittanut tapaamisen valvonnasta vangille ja hänen asiamiehelleen. Tarkastuksilla tehtyjen havaintojen perusteella muodostui vaikutelma, ettei Vaasan vankilassa kaikilta osin noudateta asiamiehen tapaamisen valvontaa koskevia säännöksiä.

2.13.5 Kameravalvonnasta ilmoittaminen

Vankeuslain 13 luvun 2 §:n ja tutkintavankeuslain 9 luvun 1 §:n mukaan teknisellä laitteella tapahtuvasta valvonnasta on asianmukaisella tavalla ilmoitettava vangille ja tapaajalle.

Tarkastuksella havaittiin, että ilmoitus kameravalvonnasta oli sijoitettu ainoastaan niin sanotun pleksitapaamistilan välittömään läheisyyteen. Kyseistä tilaa käytetään tarvittaessa esimerkiksi pakkokeinolain nojalla erillään pidettävien vankien valvottuihin tapaamisiin.

Apulaisoikeusasiamies piti perusteltuna, että ilmoitus kameravalvonnasta laitetaan kaikkien valvottujen tapaamistilojen yhteyteen.

2.13.6 Tapaamistilojen esteettömyys

Eduskunnan oikeusasiamies on osa YK:n vammaisyleissopimuksen (CRPD) 33 artiklan 2 kohdan mukaista rakennetta, jonka tehtävänä on edistää, suojella ja seurata vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista. Tämän vuoksi erityistehtävää hoitaessaan oikeusasiamies kiinnittää tarkastuksilla erityistä huomiota muun muassa toimitilojen esteettömyyteen sekä vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden toteutumiseen ja yhdenvertaisiin osallistumisen mahdollisuuksiin.

YK:n vammaissopimuksen 9 artiklassa on esteettömyyttä ja saavutettavuutta koskevia määräyksiä. Perustuslain 6 §:ssä säädetään yhdenvertaisuudesta.

Yhdenvertaisuuslain 5 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on arvioitava, miten sen toiminta vaikuttaa eri väestöryhmiin ja miten yhdenvertaisuus muutoin toteutuu sen toiminnassa, ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava viranomaisen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia.

Yhdenvertaisuuslain 15 §:n mukaan viranomaisen on tehtävä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa käyttää viranomaisen palveluita. Edellä todettu tarkoittaa sitä, että kohtuullisten mukautusten arvioiminen ja tekeminen on viranomaisen lakiin perustuva velvollisuus.

Vankeuslain 13 luvun 2 §:n mukaan vankilassa on oltava soveltuvat tilat valvottuja ja asiamiehen tapaamisia varten. Suljetuissa vankiloissa on lisäksi oltava soveltuvat tilat valvomattomia ja 5 §:ssä tarkoitettuja lapsen tapaamisia varten. Tutkintavankeuslain tapaamista koskevat säännökset eivät merkittävästi eroa vankeuslain vastaavista.

Tarkastuksella tehtyjen havaintojen mukaan Vaasan vankilassa ei ole asianmukaisesti huomioitu tapaamistilojen esteettömyyttä, eikä esimerkiksi pyörätuolia apuvälineenä käyttävän henkilön ole mahdollista päästä varsinaisiin tapaamistiloihin. Valvottu tapaaminen on mahdollista järjestää vankilan sisäänkäynnin ja aulan yhteydessä olevassa erillisessä tilassa, johon pääsee siirrettävän kulkurampin avulla. Vankilassa ei ole liikkumis- ja toimimisesteiselle henkilölle merkittyä ja soveltuvaa autopaikkaa tai esteetöntä wc-tilaa.

Vankilan verkkosivuilla on ilmoitettu, että vankila ei ole esteetön ja tapaamiseen saapuminen voi edellyttää liikkumis- ja toimimisrajoitteisten vierailijoiden osalta erityisjärjestelyjä. Verkkosivuilla on todettu myös, että asiasta voi pyytää lisätietoa vankilan henkilökunnalta puhelimitse. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan joissakin tilanteissa pyörätuolilla saapuvia tapaajia on kannettu varsinaisiin tapaamistiloihin portaikon kautta, mutta toimintatapaa ei voida pitää vaarattomana.

Vankilan vanhat tilarakenteet ja suojellun rakennuksen erityispiirteet aiheuttavat epäilemättä vaikeuksia tilojen esteettömyyden edellyttämille muutostöille. Apulaisoikeusasiamies katsoi, että esteettömyyden osalta tapaamistilat eivät ole kuitenkaan asianmukaiset. Liikkumisesteiselle tapaajalle ei ole turvallista ja esteetöntä pääsyä tapaamiseen, eikä soveltuvaa wc-tilaa. Rikosseuraamuslaitoksen ja Vaasan vankilan tulee yhteistyössä ryhtyä selvittämään toimenpiteitä tilanteen korjaamiseksi.

2.14 Yhteydenpito videoyhteyden välityksellä ja sähköinen asiointi

Yhteydenpito videoyhteyden välityksellä järjestetään viikonloppuisin (Vipu-tapaamiset). Ennakkoaineiston perusteella vaikuttaa siltä, että Vaasan vankilassa otetaan huomioon laitoksen mahdollinen sijainti kaukana vankien kotipaikoista ja pyritään tämän johdosta edistämään tapaamisten toteuttamista videoyhteyden välityksellä.

Vaasan vankilassa ei ole osastoille sijoitettuja sähköisen asioinnin SA-koneita. Sähköinen asiointi on kuitenkin mahdollista viikoittain esimerkiksi kolmannessa kerroksessa sijaitsevassa äänieristetyssä työtilassa (moduulissa).

Tarkastuksella jäi tarkemmin selvittämättä, mikä oli vankien tosiasiallinen mahdollisuus yhteydenpitoon videoyhteyden välityksellä tai internetin käyttämiseen. Nämä asiat eivät nousseet esille tarkastuksen aikana käydyissä keskusteluissa.

2.15 Ulkoilupihat, ulkojalkineet ja liikuntamahdollisuudet

Vaasan vankilassa on iso ja pieni ulkoilupiha sekä uudisrakennuksessa oma ulkoilupiha. Lisäksi vankilassa voidaan tarvittaessa käyttää erillistä lisäulkoilualuetta esimerkiksi kesäisin tai tilanteissa, joissa vankilassa on paljon erillään pidettäviä vankeja. Lisäulkoilualueelle on rakenteilla katos, ja alueella voi ulkoilla samanaikaisesti vain 1–2 vankia.

Iso ulkoilupiha (kuva alla) oli kooltaan melko tilava ja mahdollistaa vapaa-ajan vieton lisäksi myös lenkkeilyn tai liikunnan harrastamisen. Pihalla olevan katoksen alla oli kuntoiluvälineitä ja grilli. Katos vaikutti kokonsa puolesta riittävän suurelta siihen, että vangeilla on mahdollisuus halutessaan suojautua huonolta säältä tai auringonpaisteelta.

Kuntoiluvälineet olivat osittain varsin huonossa kunnossa. Vantaan vankilan tarkastuksen yhteydessä on kiinnitetty huomiota siihen, että Vantaalla korjataan vankityönä kuntoiluvälineiden nahkaisia suojaosia. Edellä todettu saatetaan Vaasan vankilan tietoon.

Tarkastajien havaintojen perusteella myös pienemmällä ulkoilupihalla oli mahdollista harrastaa esimerkiksi lenkkeilyä. Kuntoiluvälineitä tai muita varusteita ei ollut, mutta pihalta löytyi pieni katos, jonka alla oli penkki istumista varten.

Vankilan mukaan kaikki vangit ulkoilevat vaihdellen sekä isolla että pienellä ulkoilupihalla. Toimintatapaa perusteltiin sekä turvallisuuteen että vankien yhdenvertaisuuteen liittyvillä syillä. Vangille on vaikeampaa heittää tavaraa muurin yli, jos heittäjä ei voi ennalta tietää, millä ulkoilualueella vanki milloinkin ulkoilee. Vangeilla on halutessaan mahdollisuus päästä sisälle puolesta välissä ulkoilua. Apulaisoikeusasiamies piti edellä todettuja tarkastushavaintoja erittäin myönteisinä.

Tarkastuksella kiinnitettiin huomiota ison ulkoilupihan yhteydessä olevaan ohjeistukseen (kuva alla). Tarkastuksella saadun selvityksen mukaan ohjeistusta perusteltiin siisteyteen liittyvillä syillä. Apulaisoikeusasiamiehen näkemyksen mukaan ohjeistus on ongelmallinen, koska Vaasan vankilassa ei ole tarjota vangeille ulkoiluun soveltuvia jalkineita.

Rikosseuraamuslaitoksen huomiota on jo kiinnitetty vankien käyttöön annettaviin vankilan kenkiin Köyliön vankilan tarkastuksen yhteydessä (EOAK/2556/2025). Rikosseuraamuslaitoksen jalkinevalikoimasta puuttuu normaali käyttäjalkine. Vankiloiden kengät eivät ole käyttökelpoisia liikuntaa harrastettaessa, ja ne soveltuvat ilmeisen huonosti myös ulkoiluun.

Uudisrakennuksen ulkoilupiha (kuva alla) ja katos vaikuttivat kokonsa puolesta riittävältä samalla kertaa ulkoilevien vankien määrää huomioiden. Ulkoilupiha oli varsin hyvin varusteltu ja myös liikunnan harrastaminen oli mahdollista. Ulkoilupihalta ei ollut horisontaalista näkymää ympäristöön.

Naisille varatut matkasellipaikat sijaitsivat vankilan uudisrakennuksessa. Uudisrakennuksen asuinosaan sijoitetut miesvangit näkevät asuinsellinsä ikkunoista ulkoilupihalle, jota myös matkaselleissä olevat naisvangit käyttävät. Osaston rakenteesta ja ulkoilutilan sijainnista johtuen esimerkiksi huutelun estäminen on haastavaa. Vankila oli tietoinen tilanteen ongelmallisuudesta.

Apulaisoikeusasiamies totesi, että miesvangeilla ei tulisi olla näköyhteyttä, eikä varsinkaan huutelumahdollisuutta alueelle, jossa naisvangit ulkoilevat. Ottaen huomioon, että vankilassa on nykyisin naisvangeille vain kaksi matkasellipaikkaa, voisi heidän ulkoilunsa järjestämiselle olla löydettävissä myös vaihtoehtoisia ratkaisuja asianmukaisen kohtelun turvaamiseksi.

Vankilan kuntosalin ja liikuntasalin varustelutaso vaikutti kokonaisuutena arvioiden varsin monipuoliselta. Tarkastuksella käytyjen keskustelujen perusteella vaikutti siltä, että vangeille oli järjestetty hyvät mahdollisuudet liikunnan harjoittamiseen. Monilta osastoilta vangit pääsivät esimerkiksi kuntosalille useamman kerran viikossa. Tarkastajille jäi kuitenkin epäselväksi, pääsevätkö myös tulo-osaston vangit joka viikko liikuntasaliin.

2.16 Henkilökohtainen hygienia

Vankien asumista ja perushuoltoa koskevan määräyksen (4/004/2022) mukaan vangille tulee järjestää mahdollisuus peseytymiseen päivittäin. Vankilan yleisiin peseytymistiloihin on hankittava hiustenpesuainetta sekä saippuaa tai muuta henkilökohtaiseen hygienian hoitoon soveltuvaa pesuainetta annostelijoineen. Jos vankilassa on asuinhuonekohtaiset suihkutilat, vankilan tulee järjestää saippuaa ja hiustenpesuainetta vankien käytettäväksi asuinhuoneisiin.

YK:n vankeinhoidon vähimmäissääntöjen (ns. Nelson Mandela -säännöt) kohdan 18.1 mukaan vankeja on vaadittava huolehtimaan omasta puhtaudestaan ja tätä varten heille on tarjottava vettä sekä terveyden ja puhtauden ylläpitämisen kannalta välttämättömiä hygieniatarvikkeita. Eurooppalaisten vankeinhoitosääntöjen kohdan 19.6 mukaan vankien käyttöön on annettava hygieniatarvikkeet.

Rikosseuraamuslaitoksen määräyksen mukaan jokaiselle vapaudesta vankilaan saapuvalla vangille annetaan maksutta perushygieneiapakkaus henkilökohtaiseen käyttöön. Toiseen vankilaan siirryttäessä vangille ei anneta uutta perushygieneiapakkausta. Perushygieneiapakkauksen sisällön vahvistaa pääjohtaja. Yleensä pakkauksessa on ollut muun muassa hammasharja, hammastahna ja nestesaippuaa. Vankiloissa tuntuu olevan yleisemmin virheellinen käsitys siitä, että perushygieneiapakkauksen antaminen vangille olisi henkilökohtaisen hygienian hoitamisen suhteen riittävää ja että vankilan ei tarvitse antaa vangeille muita peseytymisaineita.

Oikeusasiamiehen kannanotoissa on todettu, että normaalin päivittäisen hygienian kannalta välttämättömät tavanomaiset tarvikkeet on perusteltua kustantaa valtion varoista, kuten muukin vankien perushuolto mukaan lukien ruokailu ja vaatetus.

Edellä todetun perusteella vankilan tulee tarjota vankien käyttöön asianmukaista pesuainetta käsien, vartalon ja hiusten pesemiseen. Vaasan vankilassa ei ole sellikohtaisia suihkuja, vaan yhteiskäytössä olevat yleiset suihkutilat sijaitsevat osastoilla ja ovat käytettävissä vain osastojen aukioloaikoina. Tarkastuksella kiinnitettiin huomiota siihen, että useilla osastoilla ja muissa yleisissä peseytymistiloissa pesuaineannostelijat olivat tyhjiä. Tämä tarkoittaa sitä, ettei peseytymisen mahdollisuus toteutunut.

Tarkastuksella havaittiin, että selleihin ei ollut järjestetty käsien pesemiseen tarvittavaa saippuaa, vaan vangit joutuivat hankkimaan käsisaippuan laitosmyymälästä omalla kustannuksellaan. Apulaisoikeusasiamiehen näkemyksen mukaan vangeilla tulee olla mahdollisuus huolehtia käsihygieniastaan myöskin sellissä, jossa ei ole sellikohtaista suihkutilaa.

Myöskään matkaselleissä ei ollut pesuainetta, ja tarkastajille jäi epäselväksi, miten vangit huolehtivat puhtaudesta kyseisissä olosuhteissa. Tarkastuksen aikana vankila ilmoitti asentaneensa matkasellin wc-tilaan saippua-annostelijan. Apulaisoikeusasiamies piti tätä erittäin perusteltuna henkilökohtaisen hygienian ylläpitämisen kannalta.

Tarkastuksen jälkeen vankilalta saadun tiedon mukaan saippuatelineet on asennettu matkasellien wc-tiloihin.

2.17 Ruokahuolto, laitosmyymälä ja kirjasto

Vaasan vankilan asuinosastojen sijainti ja rakenteet mahdollistivat vankien itsenäisen liikkumisen esimerkiksi ruokalaan, laitosmyymälään ja kirjastoon. Apulaisoikeusasiamiehen näkemyksen mukaan vankilan toimintatapa, joka tukee vankien omatoimisuutta ja vastuunottoa arjen toiminnoissa, on hyvin myönteinen ja edistää vankien valmiuksia myös vapautumista ajatellen.

Ruokailu

Vaasan vankilassa lähes kaikki vangit pääsevät syömään ruokalassa, mitä on pidettävä erittäin myönteisenä asiana. Ainoastaan eristysosastolle sijoitetut, pakkokeinolain nojalla erillään pidettävät, omasta pyynnöstä erillään asuvat ja uudisrakennuksessa olevat vangit ruokailevat osastolla. Tarkastuksella tehtyjen havaintojen perusteella annoskoot ja ruokamäärät vaikuttivat riittävältä.

Laitosmyymälässä asiointi

Vaasan vankilan uusi laitosmyymälä avattiin toukokuussa 2025, jolloin vankilassa luovuttiin aikaisemmasta käytännöstä, jossa vangit tekivät ostoksensa tilauslistan perusteella ja ostokset toimitettiin vangille osastolle. Tällä hetkellä kaikki vangit voivat tehdä ostoksensa itse laitosmyymälässä, mitä on monilla tavoin pidettävä erittäin myönteisenä asiana muun muassa normaalisuusperiaatteen kannalta. Laitosmyymälässä kiinnitettiin myönteisenä seikkana huomiota myös valikoiman monipuolisuuteen.

Tarkastuksella tehtyjen havaintojen ja henkilökunnalta saadun tiedon perusteella laitosmyymälän toiminta vaikutti hyvin sujuvalta ja toimivalta niin henkilökunnan kuin vankienkin näkökulmasta. Henkilökunnalta saadun tiedon mukaan laitosmyymälästä tehtyjä ostoksia palautetaan nykyisin vähemmän, koska vangit voivat itse valita ostamansa tuotteet. Lisäksi vankien ostosten pakkaaminen on jäänyt pois työtehtävistä, eikä ostospakkausten säilyttämistä varten tarvita enää suuria kylmätiloja.

Tilauslistalla tehtävissä ostoksissa yhtenä ongelmana on tuntunut olevan myös se, että vangit eivät ole aina tietoisia vankitilillään olevien rahojensa määrästä ja ovat siten tilanneet tuotteita enemmän, kuin vankitilillä on ollut rahaa. Tämä taas on aiheuttanut epäselvyyksiä sen suhteen, mitä tuotteita vangeille silloin toimitetaan. Lisäksi vangit joutuvat kysymään vankitilinsä saldotietoja henkilökunnalta ennen tilauksen tekemistä, mikä työllistää henkilökuntaa.

Vaasan vankilassa toimitaan asiassa siten vallitsevasta valtakunnallisesta linjasta poiketen. Monissa muissa vankiloissa laitosmyymälät on suljettu, ja niissä on siirrytty menettelyyn, jossa ostokset toimitetaan vangeille tilauslistan perusteella.

Apulaisoikeusasiamies katsoi Vaasan vankilassa tehtyjen myönteisten havaintojen perusteella, että Rikosseuraamuslaitoksessa olisi perusteltua laajemmin selvittää, mikä on kokonaisuutena arvioiden paras tapa järjestää vangeille mahdollisuus hankkia elintarvikkeita ja muuta henkilökohtaiseen käyttöön soveltuvaa tavaraa.

Kirjaston toiminta

Tarkastuksella saadun tiedon perusteella vangeille on asianmukaisesti järjestetty viikoittainen mahdollisuus päästä vankilan kirjastoon. Henkilökunnan kertoman mukaan myös matkaselleihin asutetut vangit voivat asioida henkilökohtaisesti kirjastossa viikoittain. Matkaselliosaston vangit kuitenkin kertoivat, että kirjojen lainaaminen tapahtuu käytännössä asiointilomakkeella. Kirjasto tekee tiivistä yhteistyötä Vaasan kaupunginkirjaston kanssa, ja yhteistyön avulla valikoimaan saadaan monipuolisuutta erityisesti vieraskielisten teosten osalta.

Rikosseuraamuslaitos on antanut määräyksen erillään asuvien vankien kirjastopalveluiden järjestämisestä (5/004/2021, voimaan 1.11.2021). Erillään asuvilla vangeilla on oltava mahdollisuus käyttää kirjastopalveluita yhtä usein kuin muillakin vangeilla eli lähtökohtaisesti kerran viikossa. Erillään asuvilla vangeilla tarkoitetaan muun muassa tilanteita, joissa vanki suorittaa yksinäisyysrangaistusta, on tarkkailussa tai eristämistarkkailussa.

Tarkastuksella käytyjen keskustelujen perusteella yksinäisyysrangaistusta suorittavat tai eristysselliin sijoitetut vangit eivät pääse henkilökohtaisesti käymään kirjastossa. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan vankilassa toimitaan tällöin siten, että vanki tilaa asiointilomakkeella haluamansa kirjat kirjastosta, jotka toimitetaan hänelle henkilökunnan toimesta. Määräyksen mukaisesti kirjastossa oli ajantasainen kirjaluetelo kirjaston kokoelmasta. Eristyssellien yhteydessä oli vankien käytettävissä myös jonkin verran kirjoja, mutta tämä käsikirjasto ei korvaa pääsyä laajempaan kirjaston kokoelmaan.

2.18 Vankien ja henkilökunnan kanssa käydyissä keskusteluissa esille tulleita asioita

2.18.1 Henkilöstöresurssit

Tarkastuksella henkilökunnan kanssa käydyissä keskusteluissa nousi vahvasti esiin huoli valvontahenkilöstön riittävydestä ja sen mahdollisista vaikutuksista laitosturvallisuuteen, työturvallisuuteen, henkilökunnan työhyvinvointiin ja vankien asianmukaiseen kohteluun. - - -

Vankilan henkilöstöresurssit ja erityisesti vankilan yövahvuus vaikuttavat riittämättömiltä suhteessa vankilan kokoon ja luonteeseen sekä työmäärään ja erilaisiin vanginkuljetustehtäviin. Vankila vastaa muun muassa sen sijantipaikkakunnalla olevien tuomioistuinten kärjäkuljetuksista. Vaasassa toimii sekä kärjäoikeus että hovioikeus. Vaasan vankilan osastoilla pääsääntönä on yksintyöskentely. Tarkastuksella tehdyt havainnot tukivat edellä todettua. Apulaisoikeusasiamies piti tilannetta hyvin huolestuttavana.

Henkilökunta arvosteli myös Rikosseuraamuslaitoksen alueellisen tuntikirjanpidon linjauksia, jotka vaikuttavat monin eri tavoin sekä vankilan toimintaan että henkilökunnan työn kuormittavuuteen. Keskusteluissa nousi esille huoli toimintavarmuusrajoista, joiden katsottiin olevan liian alhaisia varsinkin mahdollisten poikkeustilanteiden, kuten tulipalojen, hoitamisen kannalta. Tarkastuksella saadun tiedon perusteella toimintavarmuusrajojen määrittelyssä ei huomioida riittävästi esimerkiksi vankiloiden erityispiirteitä.

Myönteisenä asiana kiinnitettiin huomiota siihen, että tarkastuksella saadun tiedon mukaan edellä todetusta huolimatta vankien yksittäisiä toimintoja on jouduttu peruuttamaan liian vähäisen valvontahenkilökunnan määrän takia ainoastaan poikkeuksellisissa tilanteissa, ja osastojen sulkutilat vankilassa on toistaiseksi pystytty välttämään. Yksikönpäällikön näkemyksen mukaan asuinosausten auki pitäminen ja mielekkään toiminnan järjestäminen vaikuttavat yleisellä tasolla myös vankilan turvallisuuden ylläpitämiseen.

Valvontahenkilökunnan vähäinen määrä on johtanut myös siihen, että esimerkiksi vankien kuntoutukselle tai kohtaamiselle ei jää riittävästi aikaa. Tarkastuksella kiinnitettiin huomiota siihen, että lähityö ja vartijoiden läsnäolo osastoilla muulloin kuin sellejä avattaessa ja suljettaessa oli melko vähäistä. Vartija työskentelee pääsääntöisesti yksin osastojen välitilan valvomossa, jossa kerroksen kaikkien osastojen valvonta toteutetaan. Tarkastushavaintojen perusteella osastojen valvomoissa oli usein ainoastaan vartijaharjoittelija, ja heidän työpanoksensa vaikutti vankilan toiminnan pyörittämisen kannalta tarkastuksen aikana varsin merkittävältä.

Tarkastuksella keskusteltiin yleisellä tasolla myös Rikosseuraamuslaitoksen valtakunnallisesta tilanteesta, kuten esimerkiksi vankimäärän kasvusta, yliasutuksesta ja organisaatiouudistuksista. Jatkuvien muutosten todettiin heijastuvan muun muassa henkilöstön jaksamiseen, työn laatuun ja työyhteisön ilmapiiriin.

2.18.2 Vuorovaikutus ja sosiaaliset suhteet

Tarkastushavaintojen perusteella vankilan ilmanpiiri oli yliasutuksesta ja valvontahenkilökunnan vähäisestä määrästä huolimatta rauhallinen. Vankilan osastointi on vähentänyt yleistä liikkumista asuinosaistoilla ja lisännyt yhteisöllisyyttä.

Vankien ja henkilökunnan välillä vaikutti vallitsevan hyvä vuorovaikutus, mikä on tärkeää vankilan toiminnan ja turvallisuuden näkökulmasta. Vangit kokivat kohtelunsa pääosin asianmukaisena.

2.18.3 Ulkomaalaisvankien tilanne

Tarkastuksen aikana vankilassa oli noin 20 ulkomaalaistaustaista vankia, mikä on varsin suuri määrä suhteessa vankien kokonaismäärään. Tarkastuksella käytyjen keskustelujen perusteella asuinselleissä oli mahdollista seurata ulkomaalaisia televisiokanavia, ja kirjastosta oli mahdollista hankkia luettavaa haluamallaan kielellä.

Muutama ulkomaalaistaustainen vanki kertoi kokeneensa jonkin verran eriarvoista kohtelua. Lisäksi vaikutti siltä, että ulkomaalaistaustaiset vangit eivät olleet saaneet riittävästi tietoa vankilan tai oman osaston toiminnasta. Tarkastajien arvion mukaan tähän vaikutti erityisesti se, että vankilan järjestyssäännön ja tulo-oppaan päivittäminen sekä niiden kääntäminen olivat kesken.

Apulaisoikeusasiamiehen näkemyksen mukaan vankilassa tulee varmistua siitä, että kaikki vangit saavat ymmärrettävää ja ajantasaista tietoa oikeuksistaan, velvollisuuksistaan ja vankilan käytännöistä yhdenvertaisen kohtelun toteutumiseksi. Ulkomaalaisten vankien perehdytystä voidaan parantaa esimerkiksi lisäämällä kieliversioita vangeille annettavasta kirjallisesta materiaalista tai lisäämällä tulkkauspalveluiden käyttöä.

Vankilan mukaan ulkomaalaistaustaisten vankien kanssa työskentely on ajoittain haastavaa. Tarkastuksen aikana eräs vartija käytti kommunikoinnin tukena puhelimensa kautta toimivaa tulkkaussovellusta, joka käänsi puheen tekstiksi ja ääneksi. Tutkintavanki sai asiansa nopeasti selvitettyksi, vaikka kyseessä oli harvinaisempi kieli. Apulaisoikeusasiamies piti tätä erittäin myönteisenä tarkastushavaintona. Tulkkausteknologian hyödyntäminen voi olennaisesti parantaa kommunikointia tilanteissa, joissa yhteistä kieltä ei ole ja tulkkipalvelujen saatavuus on rajallinen.

Apulaisoikeusasiamies piti kannatettavana, että tulkkausteknologian käyttömahdollisuuksia arvioitaisiin Rikosseuraamuslaitoksessa laajemmin, koska ulkomaalaisten vankien määrä vaikuttaisi lisääntyneen merkittävästi valtakunnallisella tasolla. Arvioinnissa on syytä kiinnittää huomiota myös muun muassa tietosuojan ja salassapitosäännöksiin.

2.18.4 DVD-laite

Vankiloiden sellivarustukseen kuuluu nykyisin yleensä DVD-laite. Lisäksi Rikosseuraamuslaitoksen hallussapitotyöryhmän raportissa on suositeltu, että vankilat hankkivat kaikkiin asuinhuoneisiin television, radion ja dvd-/blu-ray-soittimen (dnro 15/020/2019, 27.8.2019).

Vaasan vankilassa DVD-laite ei kuulu sellin varustukseen, vaan laite on lainattavissa vankilan kirjastosta. Tarkastuksella saadun tiedon perusteella jokaisella asuinosaustolla oli käytössään yksi DVD-laite, jota vangit voivat vuorotellen lainata viikon ajaksi selliinsä. Tarkastuksella jäi epäselväksi, onko vankien mahdollista saada haltuunsa vankilan ulkopuolelta tuotava oma DVD-laite.

Vankeuslain 9 luvun 1 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan esineen hallussapito voidaan evätä, jos vankila on hankkinut vastaavan esineen vangin käyttöön. Säännöksen perusteella voidaan evätä myös sellaisten muiden kuin sellivarustukseen kuuluvien tavaroiden hankinta, joita vankila on hankkinut vankien käyttöön. Tutkintavankeuslaissa on vastaavanlainen säännös.

Apulaisoikeusasiamiehen käsityksen mukaan Vaasan vankilan käytäntö ei vastaa laissa säädettyä siitä, että vankila on hankkinut vastaavan esineen vangin käyttöön, koska vangilla ei ole tosiasiallista mahdollisuutta DVD-laitteen käyttämiseen päivittäin.

Apulaisoikeusasiamies piti muutoinkin perusteltuna, että vankiloiden välillä olisi mahdollisimman yhdenmukaiset käytännöt sellivarustukseen kuuluvien laitteiden osalta. Vankien yhdenmukaisen kohtelun lisäksi tämä vähentää myös vankilan ulkopuolelta tuotavien vangin omien tavaroiden määrää sekä laitteiden tarkastamiseen kuuluvaa aikaa ja niiden säilyttämiseen tarvittavia tiloja, koska vankeja siirretään melko usein vankilasta toiseen.

Apulaisoikeusasiamies saattaa edellä todetun sekä Vaasan vankilan että Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen tietoon.

3 TOIMENPITEET

Apulaisoikeusasiamies saattaa Vaasan vankilan, Väli-Suomen rikosseuraamuskeskuksen sekä Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikön ja operatiivisen toiminnan vastuualueen tietoon ja huomiotavaksi edellä mainitut tarkastushavainnot ja kannanotot. Apulaisoikeusasiamies pyytää viimeistään 30.10.2026 ilmoittamaan, mihin toimenpiteisiin havainnot ovat antaneet aihetta.

Havainnot ja kannanotot saatetaan myös oikeusministeriön tietoon.

Tiedoksi

Vaasan vankilan yksikönpäällikkö

Väli-Suomen rikosseuraamuskeskuksen johtaja

Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikkö

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastualueen johtaja

Oikeusministeriö